

KÄRNKRAFTSKOMMUNERNA

Ted Lindquist 2019-09-16

Miljödepartementet

Diarienummer M2019/00862/Ke

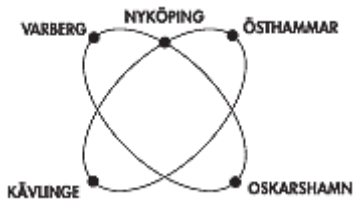
Yttrande över utredningen Ny kärntekniklag – med förtydligat ansvar (SOU 2019:16)

Styrelsen i Kärnkraftskommunernas Samarbetsorgan (KSO) har beslutat att avge gemensamt yttrande över rubricerade remiss. Remisstiden är förlängd till och med 2019-10-02. KSO utgör inte remissinstans, men representerar kommunledningarna i de fem kärntekniska kommunerna; Kävlinge, Nyköping, Oskarshamn, Varberg och Östhammars kommuner. Vissa av kommunerna avger även egna yttranden.

Yttrande

Kärnkraftkommunerna hade den 2019-05-15 möjlighet att ta del av betänkandet i samband med att den särskilde utredaren ämnesrådet Gábor Szendrő föredrog förslaget för styrelsen. Styrelsens samlade bedömning är att utredningens förslag innebär att den tidigare lagstiftningen anpassas till den kärntekniska verksamhet som bedrivs i dag och att den nya lagen **förtydligar roller och ansvar inom området**. Detta innebär i sin tur att de oklarheter som kan ha funnits kring lagstiftningen på området nu klaras ut, vilket KSO välkomnar.

Utredningen föreslår att en ändring görs i lagen om **ansvar för säkerhet** i kärntekniska verksamheter respektive ansvaret för omhändertagande av använt kärnbränsle och kärnavfall. Förslaget innebär att ansvaret för att säkerheten för kärnteknisk verksamhet bedrivs på ett säkert sätt ska även fortsättningsvis ligga på tillståndshavaren. Ansvaret för att omhänderta använt kärnbränsle och kärnavfall samt att avveckla anläggningar som inte längre ska användas, inklusive finansieringen, knyts till den som bedriver eller tidigare har bedrivit kärnteknisk verksamhet, den så kallade verksamhetsutövaren. Kärnkraftkommunerna anser att det är riktigt att ansvarsfördelningen förtydligas i lagstiftningen genom att separera tillståndsansvaret från verksamhetsutövaransvaret för hantering av avfall och avveckling, vilket också innebär att avvecklingsverksamhet kan överföras till en särskild verksamhetsutövare. Förslaget ligger även i linje med EU-lagstiftningen där delegering av ansvar avseende avfallshantering i strikt mening inte är tillåten.

KÄRNKRAFTSKOMMUNERNA

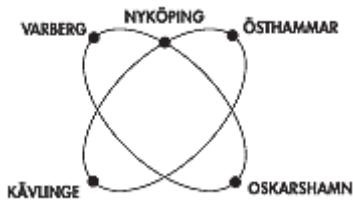
Ted Lindquist 2019-09-16

Utredningen tar även upp kärntekniklagens nuvarande krav på allsidig **forsknings- och utvecklingsverksamhet**, som för närvarande presenteras av SKB AB och utvärderas vart tredje år i det så kallade FUD- programmet (Forskning-Utveckling-Demonstration). Utredningen föreslår bland annat en ändring som innebär att programmet bara ska omfatta delar av systemet för vilka det ännu inte har beviljats något tillstånd. KSO konstaterar att FUD- programmet har haft en viktig betydelse för utvecklingen av ett svenskt system för hantering av kärnavfall, men efterhand som försvarsanläggningar ges tillstånd förändras såväl förutsättningar som behov. KSO anser att det är viktigt att forskning och utveckling fortsätter till dess att beslut tas om att en viss verksamhet kan påbörjas i enlighet med den stegvisa prövningen. Allt för att på ett säkert sätt kunna hantera och slutförvara använt kärnbränsle och kärnavfall och för att även framöver kunna göra samlade bedömningar av hela det svenska slutförvarssystemet.

Förslaget innebär också en anpassning till den praxis för **stegvis prövning** av kärntekniskt verksamhet som i praktiken tillämpats av tillsynsmyndigheten, men som nu föreslås regleras i lagstiftningen. En samrådsskyldighet införs också för tillståndsgivande myndigheter. KSO anser att det är bra att den stegvisa prövningen regleras i lag och är i linje med miljöbalkens krav. KSO menar att förslaget samrådsförfarande och ökad transparens är absolut nödvändigt och gör att beslutsprocesserna följer europeisk lagstiftning och internationella konventioner. Möjligheten till fortsatt deltagande och insyn i de nu aktuella prövningarna, men även i frågor som rör kärntekniska anläggningar med tillstånd är av stor vikt för berörda kommuner.

En annan viktig fråga för att möjliggöra ett bra samråd rör finansieringen av olika parter deltagande och arbete i beslutsprocessen. I nuläget beviljas kommunerna inte medel för sitt arbete med prövningen enligt kärntekniklagen vilket medför begränsade möjligheter att delta i de samråd som föreslås i utredningen. KSO vill därför påtala att en förutsättning för att kommunerna ska kunna delta i processen är att arbetet med dessa frågor är fullt ut finansierat med externa medel

Utredningen föreslår att **nedmontering och rivning** normalt ska omfatta den kärntekniska anläggningen med tillhörande service- och driftsystem, på liknande sätt som i nuvarande kärntekniklag. Samtidigt öppnar utredningen upp för att det inte längre bör krävas fullständig nedmontering och bortforsling av den gamla anläggningen om en rationell användning finns för gamla byggnadsstrukturer, utrustning eller mark. I utredningen föreslås därför att det bör vara möjligt, när *annan rimlig användning av byggnader eller strukturer* kan förutses, att tillåta en sådan användning som bör anges i den slutliga planeringen och det ska tydligt framgå vilket slutmål för rivningen som föreligger. Med anledning av detta anser KSO att det krävs ett förtydligande av uttrycket ”annan rimlig användning” i förslaget till lagtext.

KÄRNKRAFTSKOMMUNERNA

Ted Lindquist 2019-09-16

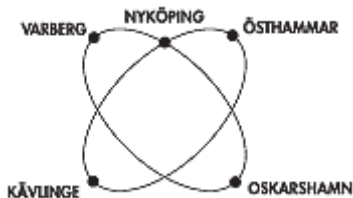
KSO ser det som positivt att nedmontering och rivning blir en del av den föreslagna stegvisa prövningen med samråd, vilket skapar förutsättningar för tidig kommunala medverkan och delaktighet i processen med möjligheter att ha synpunkter på den framtida användningen av markområdet i frågat. Frågan är högst aktuell för Kävlinge kommun inför den förestående rivningen av Barsebäcksverket, som inleddes 2020.

Utredningen föreslår att *kärnavfallsbegreppet* får en ny definition där begreppet kärnavfall föreslås utgöra en delmängd av begreppet radioaktivt avfall, som används internationellt och inom EU. Därmed uppnås också en viss flexibilitet i hur begreppen kan användas i annan lagstiftning, till exempel Finansieringslagen där begreppet kärnavfall används.

I samband med domstolsförhandlingarna i mark- och miljödomstolen inom ramen för SKB AB:s ansökan om ett slutförvar för använt kärnbränsle uttrycktes oro från både domstolen och Östhammars kommun kring ansvaret för slutförvaret efter förslutning. KSO välkomnar därför utredningens förslag till bestämmelser om ett *statligt sistahandsansvar* för det slutliga förslutna geologiska slutförvaret och att dessa ansvarsfrågor ges ökad tydlighet och nu föreslås regleras i lag. Detta innebär att ett statligt ansvar för sådant förvar ska inträda vid en viss definierad tidpunkt och i enlighet med en särskild procedur. KSO anser att statens sistahandsansvar för djupförvar är det enda tänkbara i ett hundratusenårs- perspektiv. Det är endast staten som rimligen kan ta på sig ett sådant ansvar över tiden, vilket innefattar säkerhet och övervakning. KSO vill understryka att frågan om sistahandsansvar för slutförvar är en fråga av avgörande betydelse i prövningen av de båda aktuella slutförvarerna. Berörd kommun ska inte riskera att någon del av sistahandsansvaret för anläggningarna läggs på kommunen.

KSO vill i sammanhanget också påtala att kärnkraftskommunerna har varit engagerade i frågor som rör kärnsäkerhet nationellt och internationellt och har under mer än 20 år nära följt kärnavfallsfrågan. Tre av medlemskommunerna har varit särskilt engagerade under årens lopp. För kärnkraftskommunerna är det mycket angeläget att beslutsprocessen rörande slutförvaret även hanteras framöver. Kärnkraftskommunerna har därför i april 2018 i skrivelse påtalat att regeringen behöver ta sitt nationella ansvar på motsvarande sätt som berörda kommuner gör och har gjort på lokal nivå, som sakägare i processen.

I avsnittet 4. Utredningens överväganden och förslag, omnämns ordet **kompetens** i olika sammanhang. Det rör då både tillståndshavarna och uppdragstagare när det gäller behovet av att upprätthålla säkerheten i samband med driften av de kärntekniska anläggningarna och hanteringen av kärnbränslet och kärnavfallet.

KÄRNKRAFTSKOMMUNERNA

Ted Lindquist 2019-09-16

Tillståndshavarna erlägger därför en avgift till Strålsäkerhetsmyndigheten för den grundläggande och tillämpade forskning samt de studier och utredningar som myndigheten initierar i syfte att utveckla nationell kompetens. Vikten av kompetens betonas också i avsnittet 4.5 om tillståndsprovning och stegvis provning. Verksamhetutövaren förutsätts ha tillräcklig kompetens och resurser för att kunna leva upp till de krav och förpliktelser som verksamheten medför. I avsnittet 4.7.7 Särskilda eller synnerliga skäl tar utredningen i resonemanget rörande frågan om utländskt kärnavfall i landet också upp det angelägna i att Sverige har en tillräcklig kompetens inom det kärntekniska området. KSO vill därför betona vikten av långsiktig kompetensförsörjning på strålsäkerhetsområdet. Detta har särskilt belysts av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) i samband med regeringsuppdraget om långsiktig kompetensförsörjning 2017/18, som nu bereds av regeringskansliet, och i vilket kärnkraftskommunerna haft möjlighet att delta genom SSM:s referensgrupp.

I samtliga fem kärntekniska kommuner finns det sedan 1981 *lokala säkerhetsnämnder*, som lyder under regeringen. Med anledningen av utredningens förslag i avsnitt 4.2.11 om offentlig insyn tillstyrker KSO särskilt att de lokala säkerhetsnämnderna föreslås finnas kvar i den nya kärntekniklagen enligt nuvarande ordning. Därigenom tas den lokala kompetens som finns hos beslutsfattarna i dessa kommuner tillvara. KSO har i samband med Strålsäkerhetsutredningens arbete 2011 förordat att nämnderna benämns lokala insynsnämnder, vilket på ett bättre sätt skulle spegla uppdraget och att dessa nämnder inte på något sätt övertar det säkerhetsansvar som åligger de statliga myndigheterna inom kärnsäkerhetsområdet. KSO vill därför förorda att nämnderna i den nya kärntekniklagen benämns lokala insynsnämnder vid de kärntekniska anläggningarna.

FÖR KÄRNKRAFTSKOMMUNERNA!

Margareta Widén-Berggren
Ordförande

Ted Lindquist
Samordnare